

Betrokkenheid bij de woonplaats veroorzaakt opkomst plaatselijke partijen

De lokale partijen hebben het bij de gemeenteraadsverkiezingen in een aantal plaatsen opvallend goed gedaan. De grote hoeveelheid publiciteit die lokale lijsten hebben gekregen, ook van de landelijke media, lijkt te suggereren dat het om een nieuw verschijnsel in de gemeentepolitiek gaat. Niets is minder waar. Twintig jaar geleden hadden lokale partijen, vooral beneden de grote rivieren, een grote stem. Het heeft er echter op geleken dat hun tijd voorbij was.

PHILIP VAN PRAAG JR*

Een onderzoek van de politicoloog Van Tilburg laat zien dat de periode 1974-1990 omschreven kan worden als een periode van nationalisering van de lokale politiek. Terwijl in 1974 nog bijna negentien procent van de kiezers op een lokale partij stemde, daalde dat aantal in de jaren daarna gestaag tot ongeveer twaalf procent. In 1990 trad een licht herstel op tot 13,3 procent. Dit jaar heeft dat herstel zich voortgezet. In Hilversum bijvoorbeeld werd de lijst Leefbaar Hilversum met acht zetels de grootste partij in de gemeenteraad, in Assen behaalde de lijst PLOP (Politiek Logisch Oprechte Partij) met als lijstduwer voormalig schaatser Hilbert van der Duim vijf zetels en de nieuwe lijst Burgerbelang Amstelveen komt de raad binnen met bijna vijftien procent van de Amstelveners achter zich.

KIEZERSMARKT

De populariteit van de lokale partijen is nooit gelijk over het land gespreid geweest. In steden met meer dan 100.000 inwoners is hun stem altijd gering geweest, maar in Noord-

Brabant en Zuid-Limburg kon de plaatselijke politicus met een lokale lijst op grote steun rekenen. Behalve lokale partijen van het type Gemeentebelang deden beneden de grote rivieren soms ook standlijsten (boeren, middenstanders) en lijsten van kerkdorpen mee aan de gemeenteraadsverkiezingen. In 1974 stemden in de twee zuidelijke provincies nog bijna zestig procent van de kiezers op een lokale lijst. De daling van de populariteit is in het zuiden van het land dan ook het sterkst: in 1990 kregen lokale partijen nog dertig procent van de stemmen. Boven de grote rivieren is het aandeel van de lokale partij op de kiezersmarkt veel stabiel, het schommelt rond acht procent.

Het verlies van de lokale lijsten in het zuiden is mede veroorzaakt door het ontstaan van het CDA. De Christendemocraten hebben er sinds 1977 bewust naar gestreefd om de plaatselijke lijsten te laten verdwijnen door in alle gemeenten in het zuiden met een eigen lijst deel te nemen. Ook voor de PvdA en de VVD geldt dat ze pas de laatste vijftien jaar in veel kleinere plaatsen zijn gaan deelnemen aan de lokale verkiezingen. Opmerkelijk is dat in de aller-

MOTIEVEN OM OP EEN LOKALE PARTIJ TE STEMMEN

(de respondenten werd gevraagd maximaal drie motieven aan te kruisen)

	% alle kiezers	% kiezers lokale partijen
lijsttrekker spreekt aan	10	19
onvrede met gemeentelijke beleid landelijke partijen	22	17
kent de kandidaten beter	10	28
protest tegen de Haagse politiek	10	6
staan dicht bij de mensen	30	70
weten beter welke problemen er spelen	27	51
kandid. land. partijen denken alleen aan carrière	7	11
gebrek aan beter	15	4

Bron: Volkskrant/Nipo-onderzoek, februari 1994 (n=1313)

kleinste gemeenten, tot 3000 inwoners, de lokale lijsten de afgelopen twintig jaar geen terrein hebben verloren.

De daling van de populariteit van lokale partijen is in 1994 tot stilstand gekomen. Het aantal deelnemende lokale lijsten is duidelijk weer toegenomen, ook in de Randstad en de grote steden. De Vereniging van Plaatselijke Politieke Groeperingen telde vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen achthonderd aangesloten lijsten.

KIEZERSPROFIEL

In de media worden lokale partijen soms als protestpartijen afgeschilderd. Uit onvrede met zowel de Haagse politiek als met de wijze waarop de landelijke partijen lokale politiek bedrijven, zouden kiezers op een lokale partij stemmen. Ook wordt wel de stelling verdedigd dat voor veel kiezers in plaatsen waar de Centrumdemocraten niet deelnemen de loka-

le partijen een alternatief zouden zijn. Het Volkskrant/Nipo-onderzoek naar de motieven en opvattingen van de kiezers bevestigt dit beeld allerminst. Terwijl de harde kern van CD-stemmers juist in de grote steden zit (ruim 25% van de CD-kiezers in februari), vaak laag opgeleid is en voornamelijk uit mannen bestaat, hebben de kiezers op lokale partijen een geheel ander profiel. Relatief weinig kiezers in de grote steden beschouwen lokale partijen als serieus alternatief voor een landelijke partij, wat meer vrouwen dan mannen stemmen op een lokale lijst en de opleiding van de achterban vormt een redelijke afspiegeling van de Nederlandse bevolking. Opvallend is dat burgers met een academische opleiding praktisch geen sympathie voor lokale partijen hebben. Veel meer dan extreem-rechts halen de lokale partijen hun kiezers bij alle partijen vandaan, van Groen Links en D66 tot het CDA. Met name D66 lijkt te lijden onder het succes

van lokale partijen. In Amstelveen daalden de democraten op 2 maart van negentien naar dertien procent.

Lokale partijen oefenen vooral grote aantrekkingskracht uit op kiezers die de gemeentepolitiek intensief volgen. Kiezers die absoluut geen interesse hebben voor de lokale politiek stemmen veel vaker op een landelijke partij of blijven thuis. Gevraagd naar eventuele motieven om niet op een lokale partij te stemmen onderschrijft éénderde van de kiezers het motief 'gebrek aan belangstelling voor de plaatselijke politiek'. Bijna de helft van de jongeren noemt dit motief.

PROTEST

Het beeld dat de kiezers van de plaatselijke partijen hebben is redelijk positief. Negatieve motieven als 'gebrek aan deskundigheid' en 'geen invloed op provincie of landelijke overheid' vinden weinig weerklank bij de kiezers. Het meest onderschreven bezwaar is 'lokale partijen houden zich meestal met een enkel onderwerp bezig' (21 procent van alle kiezers).

De vraag naar eventuele motieven om wél op een lokale partij te stemmen levert een aardig beeld van het positieve imago van lokale partijen op. Het meest genoemde motief door de aanhangers is dat lokale partijen dicht bij de mensen staan, ruim zeventig procent noemt dit. Opvallend veel steun krijgt dit motief om eventueel een lokale partij te steunen ook van de stemmers op andere partijen (dertig procent). Positieve motieven om op een lokale partij te stemmen overheersen duidelijk. De afkeer van de landelijke partijen, het protestmotief, wordt opvallend weinig onderschreven.

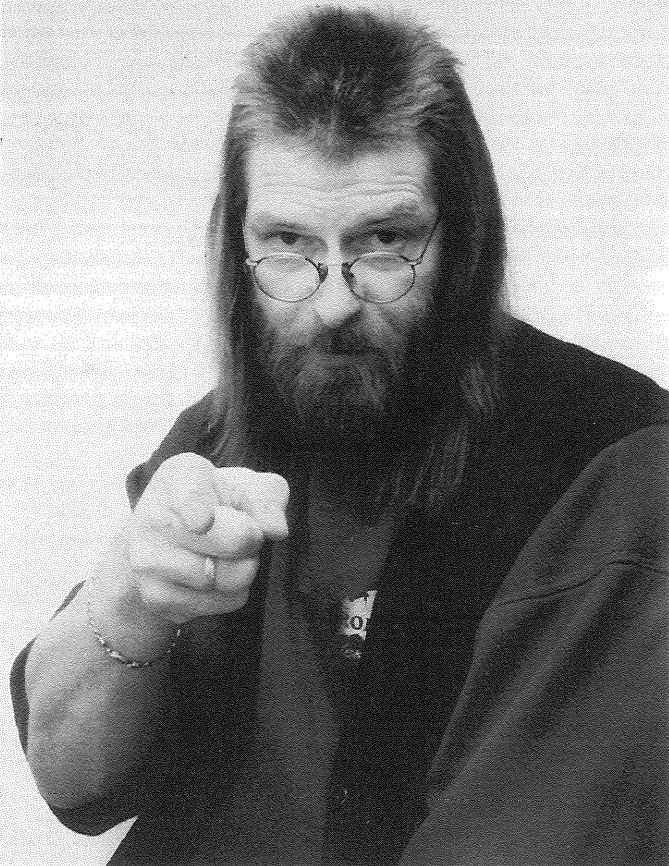
Het lijkt erop dat de opkomst van plaatselijke partijen boven de grote rivieren geen tijdelijk verschijnsel is. Vooral in middelgrote gemeenten heeft men veel steun gekregen. Het succes is een gevolg van het afnemen van de traditionele steun aan de grote landelijke partijen. Kiezers willen bij elke verkiezing opnieuw gemotiveerd worden om een partij te steunen. Lokale partijen slagen daar goed in, mede omdat ze zich kunnen onttrekken aan de besluitvorming in hogere organen. Deze aanpak spreekt met name de politiek geïnteresseerde burger met een middelbare opleiding aan.

De hernieuwde aandacht voor lokale partijen is bedreigend voor de landelijke lijsten. De gemeentepolitiek is altijd een belangrijke leverancier van politiek kader geweest. Als deze bron op termijn zou opdrogen zou dit de verwijdering tussen de landelijke partijen en de burger kunnen versterken.

De auteur is als politicoloog verbonden aan de Vakgroep Algemene Politicologie, Universiteit van Amsterdam en begeleidt het Volkskrant/NIPO-onderzoek.

OMDAT HET ANDERS MOET!

L
I
J
S
T
10

L
I
J
S
T
10

DUS OP 2 MAART STEM T IEDEREEN :

Politiek **L**ogisch **O**prechte **P**artij

Lokale partijen winnen vooral stemmen in middelgrote gemeenten.